Balfour Deklarasyonu'nun Yüzüncü Yılında Filistin Meselesi

2 Kasım 1917'de İngiliz Dışişleri Bakanı Lord Arthur Balfour Siyonist Federasyon'a tarihi bir bildirimde bulundu. Tarihe Balfour Deklarasyonu olarak geçen metinde, İngiliz hükümetince "Filistin'de Yahudi halkı için ulusal bir yurt kurulması" fikrinin müsbet karşılandığı ve bu amacın gerçekleştirebilmesi için elden gelen her çabanın gösterileceği bildiriliyordu. Metin, İngiliz kabinesi tarafından onaylanmadan önce, İtalya ve Vatikan'la istişare edilmiş, Amerika Birleşik Devletleri ve Fransa'nın ise konuya dair muvafakatları alınmıştı.

Fransa, gizli Sykes-PicotAnlaşması çerçevesinde Osmanlı topraklarının iki ülke arasında paylaştırılmasıyla Filistin topraklarında kurulacak bir Yahudi devleti fikrine kısmen razı edilmişti. Diğer taraftan, Amerikan Başkanı Wilson'un o dönemdeki "anti-emperyalist" hassasiyeti ise Yahudi halkına nihayet kendi kaderini tayin hakkı tanınmış olacağı tesellisiyle giderilmişti.

İngiliz hükümetinin Siyonizme verdiği desteğin altında yatan temel saikler ise kaba hatlarıyla, Lloyd George, Arthur Balfour, Winston Churchill gibi İngiliz devlet adamlarının Siyonizm fikrine duydukları kişisel sempati; I. Dünya Savaşı sırasında İngilizler için kritik yarar sağlamış olan Yahudilere verilen sözlerin tutulması, böylece desteklerinin kaybedilmemesi ve İngiltere'nin Filistin topraklarında kurulacak İngiliz yanlısı bir Yahudi devleti sayesinde Mısır'dan Hindistan'a giden karayolunu garanti altına alarak Afrika ve Asya'daki sömürgeleri arasındaki kara bağlantısını sağlayacağı düşüncesiydi.

Siyonist liderlere verilen "Yahudiler için ulusal bir yurt" sözü karşılığında Yahudiler savaşta tarafsız kalmaktan vazgeçmiş ve İngiliz ordusu saflarında savaşa katılmıştı. 1917 yılı yazında, Yarbay John Henry Patterson komutasında kurulan ve İngiliz olmayan Yahudilerden oluşacak bir "Yahudi Lejyonu" İngiliz Ordusu saflarında savaşacak ve bu birlik ileride Osmanlı Filistinine gerçekleştirilecek muhtemel bir İngiliz istilası girişiminde Filistin'e gönderilecekti. Ayrıca, darıdan patlayıcı imalatında kullanılmak üzere aseton üretilebileceğini keşfeden ve bu keşfini İngiliz savaş hükümetinin hizmetine sunan Yahudi Kimyager Dr. Chaim Weizmann, daha sonra 1917 Şubatında İngiliz Siyonist Federasyonu'nun başkanı olacak ve bu sayede İngiliz hükümetinden Siyonizme olan desteğini resmi bir belge ile açıklamasını talep ederek Balfour Deklarasyonu'nun doğuşuna vesile olacaktı.

İngiliz hükümetinin kolonyalist aklı, meseleyi gerçeklikten o derece kopuk ele alıyordu ki, Siyonist program kapsamında Filistin topraklarına göç edecek yahudilerin beraberlerinde getirecekleri ileri teknoloji ve bilimsel tarım yöntemleri ile bölgeye büyük ekonomik katkı sağlayacağı ve halihazırda Filistin topraklarında yaşayan Arapların da bu zenginlikten büyük menfaat elde edeceği savunuluyor, hatta bunu ispatlamaya yönelik bilimsel çalışmalar yaptırılıyordu.

Ancak, 1917 yılı sonunda Osmanlı Filistininin düşmesi ve Filistin topraklarında bilfiil İngiliz askeri idaresinin kurulması ile Londra'daki hükümet ofislerinde planlanan Siyonist projenin, bölgenin yerel şartları ile ne ölçüde bağdaşmaz olduğu yavaş yavaş anlaşılmaya başlanmıştı. Aralıksız devam eden Yahudi göçü ve yerleşimleri karşısında Arap isyanları başlamış, bu isyanlar kısa sürede Filistinli Araplar ile Yahudi yerleşimciler arasında şiddetli çatışmalara dönüşmüştü.

1920'li yıllara gelindiğinde, savaş yıllarında Siyonizm fikrinin sıkı destekçisi olan birçok İngiliz devlet adamı ve gazete, işgalin İngiltere'ye getirdiği maddi yükten bahisle Siyonist program aleyhtarı olmuştu bile. Siyonizm fikrine samimiyetle bağlı Churchill dahi, Başbakan Lloyd George'a yazdığı 13 Haziran 1920 tarihli mektupta, işgalin İngiltere'ye yılda 6 milyon sterline mal olduğundan, dahası Siyonist hareketin Araplarla sürekli bir ihtilafa yol açacağı ve bu girişimin İngiltere'ye herhangi bir maddi getirisinin olmayacağından yakınıyordu.

1920 yılına kadar İngiliz hükümetinin bir projesi olarak kalan Siyonist projeye, 1920'de İngiltere'ye Filistin üzerinde manda yetkisi tanıyan, 1922'de ise İngiltere'yi Filistin'de bir Yahudi yurdu kurulması için yetkili kılan Milletler Cemiyeti kararları ile uluslararası meşruiyet kazandırılmış ve nihayet 1947'de Filistin'in Yahudilerle Araplar arasında paylaşımına dair plan bir Birleşmiş Milletler Genel Kurulu kararıyla kabul edilerek, uluslararası toplumu günümüze kadar meşgul etmeye devam edecek çözümsüzlüğün tohumları atılmıştı.

Bugün, Balfour Deklarasyonu'nun yüzüncü yılında, yerlerinden edilmiş 5.5 milyon Filistinli mülteci ve birbiri ile coğrafi bağlantısı kesilmiş Kudüs, Batı Şeria ve Gazze bölgelerinde ise "kendi kaderini tayin hakkı" şöyle dursun, en temel insan haklarından dahi yoksun bir şekilde yaşamak zorunda bırakılmış 4.5 milyon Filistinli bulunmaktadır. Bu çözümsüz mesele, bugün halen bölgemizin en önemli huzursuzluk kaynağı ve çatışma merkezlerinden birini oluşturmaya devam etmektedir.

Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas, geçtiğimiz Eylül ayında Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda yaptığı konuşmada, bu yıl Balfour Deklarasyonu'nun yüzüncü yılını kutlayacak olan İngiliz hükümetine, bu tarihi haksızlığın yüzüncü yılını kutlamak yerine Filistin halkına karşı işlediği tarihi suç nedeniyle özür dileyerek tazminat ödemesi ve bir an evvel Filistin Devletini tanıması çağrısında bulundu. Mahmut Abbas'ın bu çağrısının uluslararası kamuoyu tarafından derin bir sessizlikle karşılanması, yakın bir tarihte Filistin sorununun çözümü yönünde uluslararası inisiyatif alınacağına dair pek bir umut vadetmemektedir.

Uluslararası toplumun önünde hala yüz yıllık çözümsüz bir mesele olarak duran Filistin sorunun Filistin halkı tarafından da kabul edilebilir, onurlu ve hakkaniyetli bir çözüme kavuşturulabilmesi için, öncelikle bu sorunun mimarı olan ulusal ve uluslararası aktörlerin, bir bölge ve halkın kaderinin sonsuza kadar değiştirilmesi ile sonuçlanan geçmiş eylemlerinin sorumluluğunu açık yüreklilikle üstlenmesi gerekmektedir. Bunun için ise, Filistin halkı adına Mahmud Abbas tarafından İngiliz hükümetinden talep edilen özür ve tazminatın yanısıra, Filistinli mültecilere topraklarına geri dönüş hakkı tanınması ve İsrail'in 1967 sınırlarına çekilerek 50 yıllık illegal işgalin sona erdirmesi yönünde bir uluslararası inisiyatif alınması gerektiği açıktır.